

NAPREDNJAK

NEJUNAČKOME VREMENU U PRKOS!

Pretplata: za Šibenik (donošenjem kući) godišnje Kr. 5.— za Austr.-Ugarsku Monarhiju godišnje kr. 6.50 — za inozemstvo godišnje kr. 8.50 — Pojedini broj u mjestu 8 para, vani 10 para.

IZLAZI SVAKOG PETKA.

Odgovorni urednik: A. - VJEKOSLAV TRINAJSTIĆ.
Izdavač, vlasnik i tiskar „Pučka Tiskara“ D.r V. Ilijadica i drugovi
u Šibeniku.

RUKOPISI SE NE VRACAJU.
PISMA I POŠILJKE NEPLA-
-- ĆENE NE PRIMAJU SE. --
OGLASI SE RACUNAJU 16 PA-
RA PO PETIT RETKU, A ZA
VIŠE PUTA PO POGODBI.
PRIOPĆENJA I ZAHVALE 20
--- PARA PO RETKU. ---

U znaku Slobode.

Kako nam bude sada kroz ovo neko-liko najbljižih godina, tako će nam biti i za dugi niz godina u budućnosti. Tako je nešto od prilike rekao prof. Skerlić u svome predavanju prošlog ljeta u Dubrovniku, htijuci time upozoriti slušatelje, da neće dugo proći, dok dogje red i na naš narod, da se konačno sredi i da udari stalne temelje svome napretku u budućnosti. Koliko je bilo tačnosti u riječima prof. Skerlića pokazaše naskoro iz togog događaja, koji osvjeđočiše svakoga, da se je historički čas odluke približio i da treba svu narodnu energiju upotrebiti, e da ta odluka bude što je moguće bolja za nas.

Džinovska borba, što je danas vodi u svim pravcima čitav srpskohrvatski narod, zahtijeva mnogo žrtava i pregaranja, jer je to zadnji dio one žestoke i neprekidne borbe, što su je vjekovima vodili mnogi naraštaji našeg naroda, podnoseći bezbrojne i svakovrstne patnje. Ali sve te žrtve i muke junaka nam pregija ostaju jedino častan spomen u povijesti, ako ne upremo sve sile, da konac te borbe bude dostojan velikih žrtava. Da-nasne pokolenje nije niti moglo, niti smjelo da podnese bramtu i ropstvu, pak je stoga prihvatio najčajniju borbu za održanje. Končna odluka mora pasti i to ne u danejkoj budućnosti, da će biti povoljnija za nas u to svi tvrdo vjerujemo, jer što nas krije i prati u sadašnjoj borbi jest jedinstvena i izvrsena ideja Slobode. U znaku slobode je pogjeno i vodi se ova česta borba, koja je proti Turcima! — djelomično s uspjehom već i svršila. Stotine hiljada naroda naše krv i jezika, koji su vjekovima robovali, stekoše najljepše i najdragocjenije od dobara: postadoše slobodni. Tajna njihova uspjeha leži dakako ponajprije u slozi i vrijednosti njihovoj, ali bi vas i trud i napor ipak bio uzaludan, da nije bilo srce svih potlačenih prožeto istom nadom i istom željom za slobodom. Vogjeni tom idejom ginuli su naši djedovi kroz stoljeća i stoljeća, uzdajući se ipak u pobedu. I ta je pobeda došla, da bude poukom svima, da se jedino bezobzirno srčanom borbom može ostvariti pravo na slobodan život i razvitak, da svaki pojedinac mora biti ne samo prazn idejom narodne zajednice, već i u sklopu svjetlosti slobode, mora da svojim snagom učestvuje u borbi spremjan na makar kakve žrtve. Jer je svaka žrtva razmjerno malena, kad vodi k cilju, koji znači: održanje, život i napredak.

Gruž, mjeseca marta 1913.

Vaso Piper.

Klerikalizam u Splitu.

Mi smo sa klerikalizmom na čistu; smatramo ga uvijek istim sredstvom stanovite klase, koja idući za vlastitim interesima, nastoji da zajaši na društvo, da mu kao pijavica isisaje dušu i tijelo. On je uvijek isti samo što se javlja obično pod drugom firmom. Uvukao se je u školu i proglašio se je čuvarom morala, u sudioništvenikom zakona, a kod malovjernih nosiocem poštovanja i istine. Okužio je cijelo društvo; proglašio se je pače pionirom svjetla i ljubavi Velikog Krista, pak, javi li se koji glas iz kruga naših vezanih otaca, brzo se utiša. Ova se je moć

klerikalizma najbolje pokazala zadnjih dana u Splitu, gdje se je s jedne strane udarilo svom hajkom na liberalno gjaštvo, a s druge opet otpočeo nepošteni lov na nevinu djecu. Poznato je bilo svakome — samo nije čuvarama zakona i paragrafa — da u Splitu postoje gjačka furtimaška društva, da gjaštvo sami profesori okupljaju, pače ih svake nedjelje i počaste u vlastitoj sobi, ali se je na sve to mučalo. Nu i najmanje micanje furtimaškog gjaštva bilo je dočekano progonom. Tako lani, dok je izlazio „Val“, koliko sve nije pretrpjela napredna omladina! Ove im godine smrdi novi pokret nacionalističke omladine i hoće da ga ubiju odmah u zatmetku. Uz ostale osobitu je misiju na se preuzeo sveti duh poznatog reakcionera, natražnjaka koli u kulturi toli u moralu, koji je n. pr. lanjske godine, izšao javno u „Danu“ zahtjevom, da moraju svi katolički učitelji i roditelji spaliti sva djela našeg poznatog pripovjedača Kovačića. Smrdi im nezadovoljni duh Kovačića, jer je iznio njihov život, jer je šibao njihov moral, jer je tražio od karaktera, da diže visoko čelo, a ne priginuši pred moćnim silnikom. Taj poznati junak dana preuzeo je na se zadaču, da se škola ima rješiti pogibeljnih i otrovnih elemenata. Trči ovamo, trči tamо; pozivlje se na pravilnik (kako je smješan!) i traži od upravitelja zaštitu paragrafa. Nije njemu stalo do zakona; klerikalizam bi sve srušio, kad bi mogao satri i onaj neznačni dio slobode, a podigao bi nova pravila za novi život. Jadno li bi bilo čovječanstvo kad bi se to ostvarilo!

Me nismo stanovitom gospodinu zamjerili, kad bi se radilo o principu: Tko hoće da govorio poštivanju zakona, taj ne živi po njima; ali jer se tu radi o jednoj podloji svrši i jer izlazi u ime zakona onaj, koji ga prvi krši, to je dužnost nas — najnovije grupe — ustati proti takvoj duševnoj niskosti i trulosti značaja. Najprije vedro čelo i pošteno srce, pak onda vani! Podmukli i crni duh katikete Alfrevića prešao je i na katketu Jeričevića, kojemu se je prohtjelo u zadnje vrijeme Antine slave. On tvrdi: Nikakove gjačke organizacije ne smije biti, nego ona katoličkog gjaštva; ta se preporuča još kao dobra stvar. I tako on vidio jednog gjača sa nekoliko djece, proglašio ga pogibeljnim i otrovnim učenikom. Na temelju toga otkrio je u Splitu nekakvu framsionsku ložu gjaštva, pak poletio i javio onima, kojima leži na duši odgovornost. Ovom smješnom istupu našeg katikete nasjeo je i jedan i drugi upravitelj. — Počeli su progoni. Nu dok naši upravitelji nasjedaju tako djetinjastim denuncijama mantijaša, mi ćemo njima javno iznijeti ono, čega bi se morali stigjeti. Oni dobro znaju za razne kongregacije i na gimnaziji i na realci, znaju i za organizaciju furtimaškog gjaštva, kojoj su oci dva profesora dr. Alfrević i Jeričević; znaju, da se gjacici kod njih sastaju i da ih oni bacaju u smješni vrtlog klerikalne politike, ali i tu muče. Oni znaju, da su n. pr. nekidan gjacici od 1.—4. razreda realke i gimnazije bili listom pohvatani i odvedeni u kojekakova društva. Tu su ih zbabljali, dali im i kavu piti, računajući da će to donijeti trostruki plod; ali i tu muče, jer su nemoćni proti moćima.

Srpskohrvatska omladina u Dubrovniku dokazuje vanrednu marljivost i zauzimanje. Nedavno dala je zabavu u korist

znadu dobro, pitamo ih: Vi koji uzeste za zadaču odgoj činovnika, poslušne djece i ni-kakovih karaktera, zašto ne gledate malo dalje od denuncija naručenih agitatora? Zašto dopuštate, da stanovita klika ima u svemu slobodne ruke i da je ne veže ništa? Zašto dopuštate nisku agitaciju katikete na gimnaziji i realci? Zašto dopuštate, da se vode nevina djeca u kojekakve organizacije? Čemu ne puštate, da se gjak razvija samostalno? —

Mogli bismo vam silešiju takovih upita staviti, a vi ćete, ako ste iskrni, odgovoriti, da ne štitite zakon radi zakona i dobra nego iz bojazni prod moćnjim od vas. Mi ne idemo, da denunciramo nikoga, ali hoćemo da upremo prstom u moral naših otaca. Naš će istup možda tumačiti kćerkakovi elementi prkosom i djetinstvom, a digne li se opet koji glas, nači će zaštitu naši „ocevi i učitelji“ kod poznatog i kod poznatih špijuna. —

Split, 1. III. 1913. — R.

Naše bilješke.

Sedamnajesta obljetnica smrti D.r Ante Starčevića, velikog borce za slobodu naše potlačene zemlje navršila se je ovih dana. Slijedeći njegov velik Ideal, dužnost nas veže, da i ovom prigodom odamo dužno poštovanje njegovoj sjeni i da istaknemo njegove osvjetiljske misli, za koje je radio osobitom neumornošću. Njegove su ideje profanišali, bacili u blato klerikali, franko-furtimaši, legijonari . . . ali te njegove uživšene ideje ostale su svetim amanetom ovoj našoj generaciji. D.r A. Starčević bio je velik antiklerikalac, jer je znao koliko nam prijeti opasnost od klerikalizma; bio je velik Srbin, jer je bio velik Hrvat; bio je i žestoki neprijatelj Nijemaca i Madžara.

D.r Ante Starčević bio je najbolji po-bornik slobode i narodne neodvisnosti. U ličnosti njegovoj bila je sintezovana ideja naše samostalnosti.

Slava D.r Ante Starčeviću!

Slava D.r Josipu Paštroviću! Ovih dana umro je u Zadru jedan od najstarijih boraca našeg narodnog pokreta, — Dr. Josip Paštrović u dobi od 86 godina. Umro je kao što ćedni, čelični i zanosni borci umiru — siromašni i bez parade, ostavivši vječni spomen u narodu srpskohrvatskom kojega je do smrti svoje žarko ljubio i za kojeg je u prošlosti vijeku našeg preporoda mnogo radio i mnogo trpio. Vječna mu Slava!

Imamo ovom prigodom da konstatujemo žalosnu i sramotnu činjenicu, koja najbolje dokazuje slabu našu narodnu svijest i mlakost, te intolerancu one šačice zadarskih Talijana: „La giunta della Camera degli Avvocati“ u Zadru — u kojoj je komori većina odvjetnika Hrvata i Srba! — izdala je za pok. Dr. Paštrovića osmrtnicu isključivo u talijanskom jeziku. Ni toliko uzgoja i respektu prema pokojnom našem rodoljubu nijesu imali, da osmrtnicu izdalu barem u oba zemaljska jezika. A „oci domovine“ šute! Sramota i — bezobražnost!

Srpskohrvatska omladina u Dubrovniku dokazuje vanrednu marljivost i zauzimanje. Nedavno dala je zabavu u korist

„Srpske Zore“ i „Družbe Sv. Ćirila i Metoda“, a ovih dana pravi spomen večer prigodom 17. obljetnice smrti Dr. Ante Starčevića, te je dala u tu svrhu na javu osmrtnicu, kojom poziva građanstvo na zadušnicu i na spomen večer.

Iz mesta.

Koncerat. Društvo Kolo obratilo se je gosp. prof. I. Batistiću i mlađom skladatelju Dobroniću, da bi i u našem gradu priredili jedno glazbeno predavanje kao ono nedavno, vrlo uspјelo, u Splitu. Njihov susretljivosti imamo zahvaliti, što ćemo u subotu, u prostorijama Kola, po prvi put čuti o razvoju naše popjevke i naužiti se na izvoru glazbene umjetnosti. Gosp. Dobronić, vrijedni skladatelj i duboko naobražen u muzikalnoj kulturi, prikazivat će razvitak hrvatske pjesme, glavne joj struje i prestavnike, a gosp. Batistić, omiljeni tenor, koji pjeva velikim čuvstvom te jakim, slatkim i školovanim glasom, ilustrirat će predavanje pjevanjem pjesama glazbenika o kojima će predavati Dobronić.

Čestitamo Kolu, što se ovim putem dalo na populariziranje naše glazbene umjetnosti te preporučamo svima ovo predavanje, osobito našoj omladini, koja će od njega imati najveće koristi.

Program. Uprava Kola izdala je prilikom Prve večeri popjevala, koju priređuju gg. prof. Batistić i M.o Dobronić slijedeći.

Program: Hrvatska pjesma

I. Narodne pjesme: — 1. a) Kuhač: „Zagorska“. — b) Kačerovsky: „Svu noć mi soko“.

II. Eklektičari: a) hrvatskog narodnog smjera: — 2. Lisinski: „Bjelana“. (Vraz). — 3. Vilhar: „Romanca“. (Kozarac). — 4. Rosenberg-Ružić: „Svakdan“. (Vraz). — 5. Hatze: „Kad mlidija umrijeti“. (Radičević). — 6. Zagorac: „Zašto“. (Petrović). — 7. Grančarić: „Oj djevojko“. (N. N.). — 8. Ben. Bersa: „Robinjica“. (N. N.).

b) talijanskog smjera: — 9. Čurković: „Moj angjelč“. (A. Šenoa). — 10. Zajc: „Na gondoli“. (R. Jorgovanić). — 11. Bersa Vl.: „Sanal ti lak“. (J. Bersa). — 12. Dobronić: „Htio bih“. (Domjanić). — 13. Hatze: „Moja sudba“. (Harambašić).

III. Klasički smjer: — 14. Dugan: „Noćna rosa“. (A. Šenoa). (Rukopis).

IV. Romantički smjer: — 15. Rosenberg-Ružić: „Jesen“. (Katalinić-Jeretov).

V. Modernistički smjer: — 16. Dobronić: „Pogji sa mnom“. (J. Carić). (Ruk.). — 17. Bersa B.: „Ljubavna pjesma“. (Volker).

Većina popjevaka izvagja se ovdje po prvi put. Ulaznica za osobu 1 Krunu. — Djaci plaćaju polovicu. Pristup imaju svi članovi mjesnih hrvatskih i srpskih društava.

Škupština Pučke štedionice. 7. glavna skupština ovoga našega novčanoga zavoda, namijenjena privrednom pridizanju puka, obdržavati će se u nedjelju, 16. tek. u 9 sati prije podne u prostorijama društva „Kola“. Iz pregleda poslovanja za god. 1912. razabire se lijepi razvitak i postepeni napredak Štedionice, koja broji 690 članova sa 1141 uplaćenih dionica, a i čisti je dobitak ove godine nadmašio sve ostale, što je do-

kazom trijezmenosti i solidnosti, kojom je vogjena naša Štedionica.

Praznici uskrsni započeti će kod realne-gimnazije u nedjelju a trajati će do 26 tek.

Mladenci. Gosp. Uroš vit. Fontana pl. Valsalina, naš dobri i stari prijatelj, vjenčao se je prošle sedmice na Hvaru sa umiljatom i nježnom gospogicom Lina Urlin. Mladom paru naše najsrdačnije čestitke i iskrene želje.

Ko je izgubio malu torbicu od ruke, satkanu u nar. bojama, nek se javi ovom uredništvu. Našasta je bila na šupinu poljicu.

U prošli ponedjeljak dovršena je porotna rasprava proti nekom poreznom činovniku i podvorniku, obtaženi prvi radi zloporabe uredovne vlasti a potonji radi prenjevenja.

Konsstatujemo zašto su činjenici da je i porezni činovnik bio osuđen na namalo s kojim dosza ili podatko o višegodišnjim krimini. Dok je osuđen na dve godine kaznenstvo učinila sasvim loš utisak, mora se ostro žigati postupak nekog od ovađajih poreznih činovnika, koji su se zaliže, javno naslagivali protivštiti vlasti telege onako oštrosudjenog.

Javna zahvala.

Prigodom rane smrti našeg neprežaljenog supruga, oca i brata

Dra. VICKA MARDEŠIĆA

smatramo se dužnim, da zahvalimo svima, koji su na bilo koji način udioničtvovali u našoj golemoj tuzi i boli. Napose pak hvala gg. Dru. L. vitezu Dojmi di Delupis, Dru. A. Kargotiću, Dru. S. Petriću, svecu Š. Arneri. Don F. Torre, I. Vitaljiću, Š. Martinisu, V. Redovnikoviću, A. Lučić-Roki i J. Bradanoviću, koji su ne žaleći ni puta, ni truda dohrlili, da mrtve pokojnikove ostanke dopratite do vječnog počivališta. Ista hvala i Dru. J. Mariani. Vječna pak hvala Dru. L. vitezu Dojmi di Delupis, Dru. B. Kučiću i Š. Petriću, koji su se toplo riječi i suzim slovom za posljedne oprostili sa milim pokojnikom.

Takozjed od srca hvala i ugl. liječničkoj organizaciji, sl. općini Visa, sl. sudu u Visu i g. S. vitezu Topiću, koji su se dali naročito pri sprovodu zastupati, zatim sl. društvo „Hrvatske Čitaonice“, gg. činovnicima carinarskog i lučko-zdravstvenog ureda, učiteljskom zboru, odijelu financ. straže i žandarm. postaje, koji su mrtvo tijelo dopratili do vječnog počivališta, a napose hvala sl. društvo „Hrvatskom Kolu“, koje je na osobit i rijedak način iskazalo zadnju počast

milom pokojniku. Za tim hvala i cijelom gragjanstvu Komiže, koje je iskreno suđelo žalobnoj povorci.

Najposlijed od srca hvala i harnost svima znancima, prijateljima i rogjacima, koji su bilo brzojavno, bilo pismeno, bilo lično udiočitovali u našoj teškoj i golemoj boli i nastojali, da nas tječe pri našem nenadoknadivom gubitku.

Komiža 9. ožujka 1913.

Narcisa ud. **Mardešić** supruga

za se i za djecu

Kuzma **Mardešić** brat

Pavica **Marinković**

rodj. **Mardešić** sestra.

Čast mi je javiti p. n. cijenjenom općinstvu, da sam otvorio u „Širokoj Ulici“, u prizemlju kuće R. Vlahov, svoju modernu uređenu

SLASTIČARNICU

opskrbljenu najbiranjim slatkosiima, kao što i im predmetima, koji u slastičarnu spadaju: Izragujem na potpuno zadovoljstvo sve vrste slatkisa prigodom ženidbe, krštenja i t. d.

Preporučam za mnogobrojni posjet i bilježim se 8 **Stevo Mandić.**

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

PETAR BLASOTTI & FRANO ŠKOTON

Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

poduzimlje svaku vrstu gradjevnih radnja i popravaka. Specijalista u gradnji štednjaka (Sparherda) i peći za sobe. Poduzimlje čvrste radnje u cement beton (Eisenbeton) bez potrebe željeznih greda, sa posebnom kančelarijom za nacrte i trebovniku u kući Pasini put Suda. 50

Repeticije daje jedan mladić uz umjerene cijene — gjaćima svih razreda realnog gimnazija. Obratiti se na ovo uredništvo.

LADJA NA MOTOR

duga osam metara, motor američki 11 HP. nova, elegantno sgradjena,

PRODAJE SE ODMAH.

Za informacije obratiti se: Flli AMICONI, Trst: Via Madonna del Mare 6, p. t.

Preuzima novčane uloge te ih ukamaće sa
410|0 - 430|0 na uložne knjižice.
4-52

Dionička glavnica
80 milijuna
Središnjica u PRAGU,
utemeljena god. 1868.
VIA NUOVA N. o 29.
Telefon:
N. 2157 — 1078
Živnostenská Banka Podružnica u Trstu
Brzojavni naslov:
„Živenstenská“
IZVRŠUJE SVE BANKOVNE POSLOVE.

Uloge u
TEKUĆEM
računu
ukamaće prema
sporazumu.

PUŠKA TISKARA

D. V. Iljadica i drugovi
ŠIBENIK

Preporuča se za sve u
tiskarsku struku zasjeca-
juće radnje.
Cijene umjerene.

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cijenjenom občinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njezino staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrijeme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cijenjenog občinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforde.

Sa veleštovnjem
FRANE CRLJENKO

Mladi sudbeni činovnik vješt svima poslima uključivo zemljšnjim, piše i govori talijanski, srpsko-hrvatski, pozna dobro njemački, slovenski — traži mjesto kod odvjetnika, tvrdke, zavoda, općine u kojem drago ovećem gradu. Ponude pod „Radiša“ Uredništvu.

PIOTERZANOVIC

Šibenik

Velika zaliha za zimsku sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene

10-52

NE BOJI SE UTAKMICE.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralna DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

2,000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE.

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VREDNOSTNIH PAPIRA. RA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA.

10-52

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA IN-KASO, POHRANUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM

LEGIJAMA. HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VREDNOSTNIH PAPIRA. RA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA.